

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

LATVIJAS UNIVERSITĀTEI – 80

KONFERENCES REFERĀTU TĒZES

Rīga 1999

A.E.Zalsters

PIRMIE JŪRMALAS ĶĪMIĶI - RPI UN LU STUDENTI

Jūrmalā, tāpat kā visā mūsu jūras piekrastē, ķīmijas tehnoloģijai ir ļoti senas tradīcijas. Tās veidojušās, pateicoties zvejniecībai. Lai jaunas laivas pasargātu no ārējo faktoru iedarbības, tās nācās darbot. No sveķotas malkas (vēderiņu sveķi) vai sveķainiem celmiem (celmu sveķi) zvejnieki darvu tecināja nelielos cepļos. Tomēr neviens jūrmalnieks Rīgas politehnikuma pastāvēšanas laikā (1862-1896) tajā neiestājās. Pirmais RP Ķīmijas nodaļas students bija Arnolds Tīlings (Nr.8, 1863-1866) no Nītaures. Vēlāk, strādājot Rīgas Politehniskajā institūtā, viņš Jūrmalu apmeklēja vienīgi kā peldvietis. Tā kā A.Tīlings (1844-1903) kopš 1875.g. ir bijis Līgatnes papīrfabrikas direktors, tad, visai iespējams, ka viņš konsultējies Slokas celulozes un papīra fabrikas veidošanas laika posmā no 1895. līdz 1898.gadam.

Zināma nozīme Jūrmalas ķīmiķu veidošanās procesā bijusi arī Tērbatas Universitātes Farmācijas fakultātei, kas līdz 1844.gadam bija apvienota ar ķīmijas profesūru. Lai gan pirmie jūrmalnieki TU farmāciju studējuši tikai, sākot ar 1885.gadu, tomēr arī tad vēl ķīmija no farmācijas nebija pilnībā atdalīta.

Pirmais jūrmalnieks, kas iestājās RPI Ķīmijas nodaļā, bija Kaugurciema lauksaimnieka dēls Alfrēds Feizaks (1877-?, matr. Nr.5051, 1896-1898). Tā kā 1898.gada septembrī viņš institūtā neieradās un arī iemeslu nepaziņoja, tad A.Feizaku svītvoja no studentu sarakstiem. Iztaujātie A.Feizaka kaimiņi pēcteči atcerējās, ka students miris. Ilgus gadus neviens jūrmalnieks ķīmiju par pamatprofesiju neizvēlējās. Vienīgi 1883.gadā Slokā dzimušais Aleksandrs Štūls, kas 1901.gadā sāka studēt RPI mehānikas nodaļā, bet studijas beidza Karlsrūes Augstskolā, interesējās par ķīmijas tehnoloģiju. No 1920.gada viņš Slokā vadīja paša iekārtoto darvas tecinātavu, bet pēc tam kļuva par LU instrukturu muitas praktikā. Par ķīmiķi neveiksmīgi mēģināja kļūt arī 1897.gadā dzimušais Jānis Čakste no Dubultiem. Vispirms viņš Tērbatas Universitātē studēja matemātiku, bet pēc tam LU centās apgūt ķīmiju (matr. Nr. 3328, 1921-1925), bet tika atskaitīts. Pirmais veiksmīgais ķīmijas entuziasts bija 1896. gadā dzimušais Kārlis Akmens. 1917.gadā, beidzis Dubultu ģimnāziju, viņš Tērbatas Universitātē un Baltijas Tehniskajā Augstskolā sāka studēt ķīmiju. Pēc tam pārgāja uz LU Ķīmijas fakultāti (matr. Nr.3329, 1921-1927), ko ļoti sekmīgi beidza ar inženiera ķīmiķa grādu.

Pēdējā laika posmā (1920-1926) kļūt par ķīmiķi no Jūrmalas centās vēl vienīgi Rolands Kangars (1903-?; LU matr. Nr.7352., 1923-1926), bet neveiksmīgi Turpmākos gados Ķīmijas fakultāti beigušo jūrmalnieku skaits pieauga.

Izmantotie avoti.

1. LVVA. 7175.f., 1.apr., 1901., 1914.lieta.
2. LVVA. 7427.f., 5.apr., 1.-7.lietas.
3. LVVA. 235.f., 7.apr., 591.lieta.
4. Šaurums G. Tērbatas Universitāte 1632-1932.- Rīga, 1932.